

УДК 338.48 (477.64)

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2021-1-1>**Бут Т.В.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу,
Національний університет «Запорізька політехніка»**Дробаха А.Р.**магістр кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу,
Національний університет «Запорізька політехніка»**Шувакіна К.Г.**

Національний університет «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано динаміку розвитку сегментації ринку туристичних послуг України. Визначено найпопулярніший рух подорожей туристів за різними мотивами: службовою метою поїздки, відпочинку, лікувальною метою. Діловими центрами у розвитку туристичної галузі визначено м. Київ, Одеську, Дніпропетровську, Сумську, Львівську області. За метою відпочинку п'ятірку лідерів складають м. Київ, Львівська, Дніпропетровська, Одеська, Івано-Франківська області. Лідерами з лікувально-оздоровчого туризму визначено м. Київ, Львівська, Запорізька, Харківська та Дніпропетровська області. Проаналізовано основні прогностичні економічні показники, як наслідок COVID-19 у сфері туризму в світі та Україні. Запропоновано пріоритетні заходи з реагування на кризу COVID-19 і максимізації економіки туризму України.

Ключові слова: ринок туристичних послуг, туризм, туроператор, турагент, лікувально-оздоровчий туризм, діловий туризм.

But T.V., Drobaha A.R., Shuvakina K.G.
"Zaporizhzhia Polytechnic" National University

ANALYSIS OF THE SEGMENTATION OF THE MARKET OF TOURIST SERVICES OF UKRAINE

The article analyzes the dynamics of segmentation of the market of tourist services of Ukraine. During the years of independence, Ukraine has not formed a clear policy of informing the world community about its achievements, historical heritage, culture, and social reforms. Therefore, ordinary citizens abroad have an idea of Ukraine due to the assessments of statesmen and international organizations and mostly due to publications in foreign media, which are mostly negative, as they are devoted to high-profile or scandalous events and hostilities in eastern Ukraine. But for most foreigners who visited Ukraine, the impressions of our country were better than the image formed by their own media at home. As for the consequences of the COVID-19 pandemic in the field of tourism, Ukraine is in a relatively better situation than most countries, as the share of domestic and outbound tourism is much higher than the inflow. Potential negative consequences in 2020 (compared to the same period in 2019) – a reduction in international tourist arrivals from 850 million to 1.1 billion people, the amount of unearned export earnings from tourism – from 910 billion to 1.2 trillion US dollars, from 100 up to 120 million lost jobs in the tourism industry. The most popular travel movement of tourists for various reasons is determined: the official purpose of the trip, recreation, medical purpose. Kyiv, Odesa, Dnipropetrovsk, Sumy, and Lviv regions are recognized as business centers in the development of the tourism industry. For the purpose of recreation, the five leaders are Kyiv, Lviv, Dnipropetrovsk, Odessa, Ivano-Frankivsk regions. Kyiv, Lviv, Zaporizhzhia, Kharkiv and Dnipropetrovsk regions have been identified as leaders in medical and health tourism. The main forecast economic indicators as a consequence of COVID-19 in the field of tourism in the world and Ukraine are analyzed. Ukraine's GDP is projected to fall to 7.7%, with unemployment reaching 10%. The reduction of the inflation rate in 2020 has been determined both in Ukraine and all over the world, but it is impossible to fully compensate for the negative consequences caused in 2020. The situation in Ukraine was assessed by three main rating agencies: Standard and Poor's and Fitch ranked Ukraine in category B (high speculative level). According to Moody's, Ukraine's credit rating is Caa1 (significant risk). However, on April 23, 2020, Fitch changed the previous rating, lowering it to B from BB (speculative level) with a forecast of "stable". Priority measures to respond to the COVID-19 crisis and maximize Ukraine's tourism economy are proposed: support for domestic air and rail transport and ticket prices with possible subventions; support of domestic tourism through the introduction of tourist vouchers and credit lines for this type of tourism; further deferral of tax liabilities for accommodation and catering facilities for VAT and income tax; continuous optimization and updating of work instructions for the tourism sector for the pandemic period.

Keywords: market of tourist services, tourism, tour operator, travel agent, medical and health tourism, business tourism.

За роки незалежності Україна не сформувала чіткої політики інформування світової спільноти про свої здобутки, історичну спадщину, культуру, соціальні реформи. Тому у пересічних громадян за кордоном уявлення про Україну формується завдяки оцінкам державних діячів і міжнародних організацій та найбільше завдяки публікаціям у закордонних мас-медіа, які пере-

важно є негативними, оскільки присвячуються резонансним чи скандальним подіям, а також військовим діям на сході України. Але у більшості іноземців, що відвідали Україну, враження від нашої країни були кращими ніж образ, який формували їм удома власні ЗМІ.

Що стосується наслідків пандемії COVID-19 у сфері туризму, то Україна перебуває у відносно кра-

цій ситуації, ніж більшість країн, оскільки тут частка внутрішнього та виїзного туризму значно перевищує показники вхідного потоку [1].

Потенційні негативні наслідки у 2020 році (порівняно з аналогічним періодом у 2019 році) – скорочення прибуттів міжнародних туристів від 850 мільйонів до 1,1 млрд осіб, сума недоотриманих експортних надходжень від туризму – від 910 мільярдів до 1,2 трільйона доларів США, від 100 до 120 мільйонів втрачених робочих місць у туристичній сфері [1 с.].

Саме тому, виникає необхідність дослідити сегментацію ринку туристичних послуг України, яка суттєво впливає на розвиток туристичної галузі, визначити негативні фактори впливу на економічне зростання України та заходи щодо їх усунення.

Основи розвитку туризму були закладені та розвинені такими видатними вітчизняними вченими як Любіцева О. [2], Кифяк В. [3], Мальська М., Худо В. [4], Ковальчук С. [5], Погуда Н., Розметова О. [6] та ін. Попри величезну кількість досліджень, проблемам оцінки стану туризму, аналізу сегментації ринку туристичних послуг України взаємозв'язку складових ринку туристичних послуг та прогнозуванні показників його розвитку приділено недостатньо уваги.

Мета статті полягає у аналізі сегментації ринку туристичних послуг України, визначенні загальних проблем розвитку туристичної галузі та прогнозування надання туристичних послуг, як ключового показника розвитку туризму в країні.

Результати дослідження проведено за статистичний період з 2017–2019 роки та з'ясовано наслідки COVID-19 в Україні.

На цьому етапі дослідження розвитку туристичної галузі спостерігається відсутність державної підтримки, яка призвела до виживання переважно комерційних форм і видів туризму. У цих умовах частка соціального туризму значно зменшилася. Постійно зростаючі тарифи на туристичні послуги, а також припинення дотацій туристичним закладам та їх недостатнє фінансування з боку різних відомств і фондів скоротило чисельність потенційних туристів. Соціальному туризму, як фактору розвитку суспільства, не приділяється належної уваги з боку держави. У результаті цього потреба людей у відпочинку є найменш задоволеною, все це спричинює й інші проблеми, пов'язані із збереженням здоров'я та профілактикою захворювань населення, задоволенням освітніх і культурних запитів, зниженням життєвої активності у людей, раціональним використанням вільного часу та послабленням міжособистісних контактів.

Для дослідження сегментації ринку туристичних послуг проаналізуємо найпопулярніший рух подорожей туристів за різними мотивами: службовою метою поїздки, відпочинку, лікувальною метою.

Розподіл туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за діловою (службовою) метою поїздки у 2017–2019 рр. За регіонами України надано у таблиці 1. Так, у п'ятірку літерів ділового туризму

Таблиця 1
Розподіл туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за діловою (службовою) метою поїздки у 2017–2019 рр. За регіонами України (осіб) [8]

Регіони	2017	%	2018	%	2019	%	Відхилення 2019/2017 рр.	
							осіб	%
Україна	194977	100	211794	100	267513	100	72536	–
м. Київ	190314	97,61	206181	97,35	240121	89,76	49807	-7,85
Одеська	1777	0,9	1482	0,70	15185	5,68	13408	4,78
Дніпропетровська	255	0,13	296	0,14	5985	2,24	5730	2,11
Сумська	892	0,46	1723	0,81	4338	1,62	3446	1,16
Львівська	235	0,13	693	0,33	890	0,33	655	0,2
Запорізька	290	0,15	647	0,31	439	0,16	149	0,01
Харківська	82	0,04	133	0,06	237	0,09	155	0,05
Чернівецька	117	0,06	123	0,06	145	0,05	28	-0,01
Полтавська	52	0,03	117	0,06	69	0,03	17	–
Миколаївська	–	–	–	–	25	0,01	–	–
Донецька	210	0,11	19	0,01	22	0,01	-188	-0,1
Чернігівська	–	–	10	0,004	21	0,01	–	–
Закарпатська	49	0,03	7	0,003	18	0,01	-31	-0,02
Волинська	130	0,07	83	0,04	14	0,01	-116	-0,06
Рівненська	1	0,0005	1	0,0005	2	0,0007	1	0,0002
Херсонська	1	0,0005	1	0,0005	1	0,0004	–	-0,0001
Київська	74	0,04	–	–	1	0,0004	-73	-0,0396
Хмельницька	193	0,11	196	0,09	–	–	193	0,11
Вінницька	149	0,08	66	0,03	–	–	149	0,08
Івано-Франківська	–	–	10	0,004	–	–	–	–
Черкаська	48	0,03	5	0,002	–	–	48	0,03
Тернопільська	52	0,03	1	0,0005	–	–	52	0,03
Житомирська	35	0,02	–	–	–	–	35	0,02
Кіровоградська	20	0,01	–	–	–	–	20	0,01
Луганська	1	0,0005	–	–	–	–	1	0,0005

Примітка: * Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

входять: м. Київ, Одеська, Дніпропетровська, сумська, Львівська області.

Це обумовлено тим, що вказані області та столиця України є діловими центрами у розвитку туристичної галузі.

Крім того, у 2019 році спостерігається різке скорочення ділових поїздок, зокрема на Поділлі (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області), в Івано-Франківську, Кіровоградській, Житомирській областях. Негативно впливають військові дії на сході країни – це Луганська та Донецька області.

За результатами аналізу подорожей українців за метою відпочинку, встановлена зацікавленість вітчизняних туристів у туристичних об'єктах країни, як наведено у таблиці 2.

П'ятірку лідерів таких подорожей складають м. Київ, Львівська, Дніпропетровська, Одеська, Івано-Франківська області.

Харківська та Запорізька області є також серед найвідвідуваніших областей України. Це пояснюється зацікавленістю вітчизняних туристів рекреаційним видом туризмом (морські узбережжя, природні об'єкти), подієвим видом туризму (фестивалі, суспільні заходи) та ін. А також має значення перевага міського населення над сільським, наприклад Харків, Дніпро, Одеса. До переліку найбільших міст слід також включити Львів, Запоріжжя, Маріуполь. Згідно зі статистикою, в містах проживає близько 70% всього населення країни.

В областях України, в яких щільність населення є найменшою, показники є меншими: Херсонська область (37,8%), Житомирська (41,6%), Волинська (51,5%) [7]. Розподіл туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за лікувальною метою поїздки у 2017–2019 рр. за регіонами України наведено у таблиці 3.

Дещо змінюється градація серед регіонів України, стосовно подорожей з лікувальною метою. 5 популярних областей за лікувальною метою складають м. Київ, Львівська, Запорізька, Харківська та Дніпропетровська області. Столиця України приваблює своїми курортами – це Пуща Водиця, Конча-Заспа. Львівська область є лідером в Україні по наданню бальнеологічних ресурсів на таких курортах, як Трускавець, Моршин, Східниця та інші. Запорізька область приваблює лікувальними курортами на узбережжі Азовського моря: Кирилівка, Бердянськ, Приморськ; Харківська область відома курортами Рай-Оленівка та Березовські мінеральні води; Дніпропетровська область має м'який клімат і славиться своїми мінеральними водами та лікувальними грязями у Новомосковського району (озеро Солоний Лиман).

Глобальна криза, викликана пандемією коронавірусу, радикально змінила туристичну галузь у всьому світі, і Україна не є винятком. Унаслідок цього виникла потреба в перегляді ключових положень дорожньої карти задля забезпечення їх актуальності в турбулентні часи поширення пандемії COVID-19 (у листопаді

Таблиця 2

Розподіл туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за метою поїздки відпочинку у 2017–2019 рр. За регіонами України (осіб) [8]

Регіони	2017	%	2018	%	2019	%	Відхилення 2019/2017 р.	
							осіб	%
Україна	2143615	100	3671415	100	4963974	100	2820359	–
м. Київ	1758495	82,03	3247794	88,46	4461271	89,87	2702776	7,84
Львівська	89211	4,16	87583	2,39	115645	2,33	26434	-1,83
Дніпропетровська	28172	1,31	39730	1,08	50033	1,01	21861	-0,3
Одеська	45716	2,13	49704	1,35	43968	0,89	-1748	-1,24
Івано-Франківська	63164	2,95	42817	1,17	43842	0,88	-19322	-2,07
Харківська	20452	0,95	24222	0,66	31880	0,64	11428	-0,31
Запорізька	26492	1,24	29825	0,81	30113	0,61	3621	-0,63
Київська	19475	0,91	22793	0,62	29582	0,60	10107	-0,31
Донецька	6216	0,31	16694	0,45	21504	0,43	15288	0,12
Вінницька	12090	0,56	12961	0,35	20264	0,41	8174	-0,15
Чернівецька	13175	0,61	17589	0,48	14781	0,30	1606	-0,31
Закарпатська	7297	0,34	11560	0,31	13502	0,27	6205	-0,07
Житомирська	2560	0,12	8940	0,24	11238	0,23	8678	0,11
Рівненська	4836	0,23	5781	0,16	9488	0,19	4652	-0,04
Хмельницька	7367	0,34	4819	0,13	9388	0,19	2021	-0,15
Волинська	6331	0,31	8936	0,24	8710	0,18	2379	-0,13
Черкаська	3706	0,17	5631	0,15	8607	0,17	4901	–
Миколаївська	6672	0,31	6265	0,17	8364	0,17	1692	-0,14
Тернопільська	3195	0,17	5681	0,15	8251	0,17	5056	–
Чернігівська	4806	0,23	4185	0,11	5959	0,12	1153	-0,11
Сумська	4327	0,23	4640	0,13	4780	0,10	453	-0,13
Кіровоградська	2360	0,12	2978	0,08	4248	0,09	1888	-0,03
Херсонська	3209	0,17	5230	0,14	4169	0,08	960	-0,09
Полтавська	3407	0,17	4098	0,11	3260	0,07	-147	-0,1
Луганська	884	0,04	959	0,03	1127	0,02	243	-0,02

Примітка: * Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

2019 року ЄБРР опублікували звіт «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні», мета якої знайти способи розкриття туристичного потенціалу країни).

Аналітично-дослідницькою організацією Hotel & Destination Consulting(HDC) за підтримки ЄБРР і профінансовано в рамках ініціативи Європейського Союзу EU4Business складено спеціальний звіт «Пандемія COVID-19 і її наслідки у сфері туризму в Україні». Цей документ було підготовлено з метою оновлення документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». Підготовлено для оновлення результатів ситуативного аналізу та переорієнтації плану пріоритетних дій на ефективне подолання наслідків кризи туристичною галуззю України.

У таблиці 4 наведено основні прогнозовані показники звіту, в т.ч. і України.

Згідно з цим звітом, у 2020 році прогнозується падіння ВВП в Україні до рівня 7,7%, при цьому рівень безробіття сягне 10%. Очікується зниження рівня інфляції у 2020 році як в Україні, так і в усьому світі.

За оцінками звіту, як Україна, так і решта світу, зможуть відновити свій економічний стан уже у 2021 році, проте повністю компенсувати негативні наслідки, завдані у 2020 році, неможливо. Прогнозується, що міжнародна економіка зможе досягти стану 2020 року тільки у 2022 році [1].

Темпи та модель економічного відновлення залишаються предметом інтенсивних обговорень. Крім того, ряд експертів очікує, що відновлення відбува-

Таблиця 3

Розподіл туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за лікувальною метою поїздки у 2017–2019 рр. За регіонами України (осіб) [8]

Регіони	2017	%	2018	%	2019	%	Відхилення 2019/2017 рр.	
								%
Україна	54661	100	61303	100	55998	100	1337	–
м. Київ	17222	31,51	32680	53,31	26838	47,93	9616	16,42
Львівська	32649	59,73	25222	41,14	25545	45,62	-7104	-14,11
Запорізька	52	0,11	1207	1,97	969	1,73	917	1,62
Харківська	541	0,99	715	1,17	825	1,47	284	0,48
Дніпропетровська	926	1,7	662	1,08	810	1,45	-116	-0,25
Волинська	816	1,5	344	0,56	345	0,62	-471	-0,88
Полтавська	85	0,16	–	–	169	0,30	84	0,14
Одеська	35	0,06	37	0,06	136	0,24	101	0,18
Кіровоградська	32	0,06	55	0,09	87	0,16	55	0,1
Донецька	58	0,11	52	0,08	67	0,12	9	0,01
Київська	170	0,3	62	0,10	60	0,11	-110	-0,19
Черкаська	53	0,11	8	0,01	55	0,10	2	-0,01
Херсонська	1600	2,93	56	0,09	23	0,04	-1577	-2,89
Сумська	25	0,04	15	0,02	19	0,03	-6	-0,01
Житомирська	1	0,007	–	–	15	0,03	14	0,023
Хмельницька	4	0,007	12	0,02	13	0,02	9	0,013
Миколаївська	12	0,02	14	0,02	12	0,02	–	–
Рівненська	9	0,02	19	0,03	4	0,01	-5	-0,01
Закарпатська	4	0,007	2	0,003	2	0,004	-2	-0,003
Луганська	2	0,007	13	0,02	2	0,004	–	-0,003
Чернігівська	–	–	–	–	2	0,004	–	–
Івано-Франківська	345	0,63	124	0,20	–	–	–	–
Чернівецька	20	0,04	3	0,005	–	–	–	–
Тернопільська	–	–	–	–	–	–	–	–
Вінницька	–	–	1	0,001	–	–	–	–

Примітка: * Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Таблиця 4

Економічний прогноз МВФ, квітень 2020 року [1]

	ВВП (% змін р/р)			Інфляція (% змін р/р)			Безробіття (% робочої сили)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Світ	2,9	-0,3	5,8	3,6	3,0	3,3		n/a	
Європейський Союз	1,7	-7,1	4,8	1,4	0,6	1,2		n/a	
Країни Європи, що розвиваються*	2,1	-5,2	4,2	6,5	5,1	5,0		n/a	
Росія	1,3	-5,5	3,5	4,5	3,1	2,9	4,6	4,9	4,8
Польща	4,1	-4,6	4,2	2,3	3,2	2,6	3,3	9,9	8,0
Білорусь	1,2	-6,0	3,5	5,6	5,6	5,6	0,3	2,3	1,8
Україна	3,2	-7,7	3,6	7,9	4,5	7,2	8,5	10,0	9,3

* Згідно з визначенням МВФ, до країн Європи, що розвиваються належать: Албанія, Білорусь, Боснія та Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Угорщина, Косово, Молдова, Чорногорія, Північна Македонія, Польща, Румунія, Росія, Сербія, Туреччина, Україна

тиметься за V-образним сценарієм, який передбачає продовження ситуації у стані «як є». Це стосується як всесвітньої економічної моделі, так і економічних відносин між країнами. А також очікується відносно невелика частка туризму в економіці країни.

Інші ж, однак, прогнозують більш тривалий період кризи та навіть рецесію зі значними соціальними наслідками, які, у свою чергу, можуть призвести до вагомих змін у соціально-економічній моделі світу.

Свою оцінку щодо ситуації в Україні дали і три головні рейтингові агентства: Standard and Poor's і Fitch віднесли Україну до категорії В (високий спекулятивний рівень). На думку Moody's, кредитний рейтинг України має показник Сaa1 (суттєвий ризик). Однак уже 23 квітня 2020 року Fitch змінили попередній рейтинг, знизивши його до В з позначки ВВ (спекулятивний рівень) із прогнозом «стабільний» [1; 7].

Станом на сьогодні Україна значно відстає у впровадженні заходів підтримки туристичного сектора, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку протягом прогнозованого відновлення у 2021 році [1; 8].

Так, ключові представники галузі, зокрема міжнародні готельні мережі, вводять ряд зовнішніх і внутрішніх заходів для мінімізації наслідків пандемії COVID-19, серед яких гарантії забезпечення ринку (перенесення заброньованих номерів на пізніший термін або відшкодування їх вартості), оптимізовані програми лояльності, підтримка спільнот), впровадження обов'язкових заходів із захисту здоров'я та безпеки та внутрішня реорганізація (скорочення, відпустки без збереження заробітної плати, скорочення/відмова від капітальних вкладень).

У поточній ситуації пріоритетними заходами з реагування на кризу COVID-19 і максимізації економіки туризму України запропоновано наступні напрямки:

- підтримка внутрішнього повітряного та залізничного транспортного сполучення та цін на квитки з можливими субвенціями;

- підтримка внутрішнього туризму шляхом впровадження туристичних ваучерів і кредитних ліній для цього виду туризму;

- подальше відтермінування податкових зобов'язань для об'єктів розміщення та кейтерингу з оплати ПДВ та додатку на прибуток

- безперервна оптимізація й оновлення робочих інструкцій для туристичного сектора на період пандемії.

Проаналізувавши динаміку розвитку сегментації ринку туристичних послуг України протягом 2017–2019 років, можна зробити висновок, що туризм – сфера, яка приносить не лише доходи, але й має великий потенціал для розвитку. Володіючи значними природними ресурсами, вдалим географічним розташуванням країни, великою кількістю туристичних атракцій, маючи висококваліфікований персонал, долаючи інфраструктурні та інвестиційні проблеми, внутрішній туризм може розвиватися, тим самим покращуючи не лише свою ефективність, але й результативність суміжних з ним сфер. Однак занедбаність об'єктів туристичної спадщини, нерациональність у використанні наявних природних ресурсів, відсутність інвестицій у розвиток не лише інфраструктури, але й туризму в цілому, відтік персоналу за кордон можуть стати ключовими факторами вибору песимістичного шляху розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт «Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні» // Аналітично-дослідницька організація Hotel&DestinationConsulting. – 2020. – 28 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>.
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
3. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
4. Ковальчук С.В. Поняття туристичного ринку та особливості його функціонування / С.В. Ковальчук, В.В. Миколишина // Вісник Хмельницького національного університету. – Серія: Економічні науки. – 2011. – № 6. – Т. 4. – С. 60–65.
5. Погуда Н.В. Сучасний стан туристичного ринку України: оцінка та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Н.В. Погуда, О.Г. Розметова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Мукачево: Мукачівський державний університет, 2018. Вип. 11. – 14 с. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/59.pdf.
6. Бут Т.В. Ринок туристичних послуг України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.В. Бут, В.М. Зайцева, Т.В. Пуліна. – Запоріжжя: ТОВ РВА «Просвіта», 2019. – 292 с.
7. Кількість українців у світі і їх розміщення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://geoknigi.com/view_stat.php?id=27.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Кількість українців у світі і їх розміщення [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: http://geoknigi.com/view_stat.php?id=27.
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES

1. Zvit «Pandemiia COVID-19 ta yii naslidky u sferi turizmu v Ukraini» // Analitychno-doslidnytska orhanizatsiia Hotel & DestinationConsulting. – 2020. – 28 p. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>.
2. Liubitseva O.O. Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty) / O.O. Liubitseva. – K.: Alterpres, 2002. – 436 p. (in Ukrainian)
3. Malska M.P. Osnovy turystychnoho biznesu: navchalnyi posibnyk / M.P. Malska, V.V. Khudo, V.I. Tsybukh. – Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2004. – 272 p. (in Ukrainian)
4. Kovalchuk S.V. Poniattia turystychnoho rynku ta osoblyvosti yoho funktsionuvannia / S.V. Kovalchuk, V.V. Mykolishyna // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. – Seriya: Ekonomichni nauky. – 2011. – № 6. – T. 4. – P. 60–65. (in Ukrainian)

5. Pohuda N.V. Suchasnyi stan turytychnoho rynku Ukrainy: otsinka ta perspektyvy rozvytku [Elektronnyi resurs] / N.V. Pohuda, O.H. Rozmetova // Elektronne naukove fakhove vydannia «Efektyvna ekonomika». – Mukachevo: Mukachivskyi derzhavnyi universytet, 2018. – Vyp. 11, p. 14 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/59.pdf. (in Ukrainian)
6. But, T.V. Rynok turystychnykh posluh Ukrainy: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv / T.V. But, V.M. Zaitseva, T.V. Pulina. – Zaporizhzhia: TOV RVA «Prosvita», 2019. – 292 p. (in Ukrainian)
7. Kilkist ukrainsiv u sviti i yikh rozmishchennia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu^ http://geoknigi.com/view_stat.php?id=27. (in Ukrainian)
8. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)
9. Kilkist ukrainsiv u sviti i yikh rozmishchennia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://geoknigi.com/view_stat.php?id=27. (in Ukrainian)
10. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)